

Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından

EĞİTİM KLASİKLERİ
İNCELEMELERİ

Editörler:

Bahri Ata - İkrâm Bağcı

Editörler:
Bahri ATA - İkrâm BAĞCI

Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri

ISBN 978-9944-919-74-6

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2014, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Nisan 2007, Ankara
2. Baskı: Ekim 2014, Ankara

Yayın Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Dumlupınar
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Sarıyıldız Matbaacılık Ltd. Sti.
İvogsan Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 523. Sk. No:31
Yenimahalle-ANKARA
(0312-395 99 94)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 23593

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

Önsöz

Bu kitap, 2006-2007 öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans programında açılan “Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri” dersinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu ders ile amacımız, öğretmen adaylarının, öğretmenlerin ve genç akademisyenlerin eğitim klasiklerini bilmeleri, yerli ve yabancı eğitim düşünürlerinin eğitim bilimine temel oluşturan yapıtlarında sosyal bilgiler eğitimine ilişkin düşünceleri ile tanışmalarını sağlamaktır.

Bu dönem Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek lisans öğrenimi yapan ve bu dersi alan öğrencilerimden yazımın ekinde verdiğim eğitim klasikleri listesinden bir kitap seçerek, sosyal bilgiler eğitimi açısından düşünürlerin görüşlerini değerlendirmelerini istedim. Çok istediğim halde, bu dönem Eflatun’un, Aristo’nun, Pestalozzi’nin, Montessori’nin, Sâti Bey’in, Ziya Gökalp’ın, Claparede’nin, Decroly, Bruner’in, Illich’in eserlerini inceleyemedik. Umarım ikinci baskılarda bu eksikliği tamamlayacağız.

Eserin hazırlanmasında bizden desteklerini esirgemeyen Edebiyat Öğretmeni Sayın Şahide Güçlüer’e ve bu bölümleri yazan öğrencilerime teşekkürü bir borç bilirim. Bu eserin hazırlanmasında editörlük işini benimle paylaşan ve zamanını esirgemeyerek kitabın hazırlanmasında emek harcayan öğrencim İkram BAĞCI’ya ayrıca teşekkür ederim.

Doç. Dr. Bahri ATA
G. Ü. Eğitim Fakültesi
Ortaöğretim Sosyal Alanlar A.B.D
Öğretim Üyesi

ÖZGEÇMİŞLER

Bahri ATA

1969 İzmit'te doğdu. 1986'da İzmit Teknik Lisesi Elektronik bölümünden mezun oldu. 1991'de Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1993–1998 Yıllar arasında Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp tarihi okutmanı olarak çalıştı.

1997 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde tarih alanında yüksek lisans tezi kabul edilen Ata, 2001 yılında Gazi Üniversitesi'nde '*Müzeler ve Tarihi Mekânlarla Tarihi Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşler*' konulu doktora tezini tamamladı. 2003'te MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı Sosyal Bilgiler Programı Geliştirme Komisyonunda görev aldı. 2005 yılı itibariyle de Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi, Müze eğitimi gibi konularda çalışmalarını sürdürmektedir.

İkram Bağcı

1982'de Elbistan'da(Kahramanmaraş)doğdu. Elbistan Çok Programlı Lisesi'nde Orta Öğrenimini bitirdi. 2002'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nı kazandı. 2003'te Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'na yatay geçiş yapan İkram Bağcı, 2006 yılında okulunu Eğitim Fakültesi 3'sü ve Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı 1. olarak tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü' Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans çalışmalarını tamamladı.

İçindekiler

Türkiye’de Tercüme Faaliyetleri İçinde Eğitim Klasiklerinin Yeri ve Bu Eserlerin Sosyal Bilgiler Eğitimine Katkıları, Bahri Ata	1-20
Y. A. Comenius, Büyük Didaktika ve Eşya Öğrenimi, Burcu Bölücek . . .	21-30
J. J. Rousseau, Emile ve Çocuğun Sosyal Eğitimi, İkrâm Bağcı	31-41
M. Condorcet ve Vatandaşlık Eğitimi, Sibel Oğuz	43-46
E. Kant ve Eğitim Üzerine, Halil Bahar	47-52
J. Dewey’in Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Namık Kemal Yeşiltaş	53-72
B. Russell ve Barışçıl Yurttaş Yetiştirme, Sezer Kaya	73-82
J. Piaget ve Çocuğa Uygun Eğitim, Zuhâl Ertuğrul	83-88
A. N. Whitehead Atıl Bilgiler ve Sosyal Eğitim, S. Hamiyet Hızarcı	89-99
H. Gardner’in Eğitimli Akıl ve Sosyal Bilgiler Dersi Mihraç Günyol . .	101-109
İ. H. Baltacıoğlu’na göre Sosyal Bilgiler Eğitimi, Hülya Koç	111-120
E. Durkheim ve Eğitimde Sosyolojinin Önemi, Emine Akbay	121-146

Giriş

Türkiye’de Tercüme Faaliyetleri İçinde Eğitim Klasiklerinin Yeri ve Bu Eserlerin Sosyal Bilgiler Eğitimine Katkıları

Bu yazıda genelde Türkiye’de tercüme faaliyetleri özelde yabancı dilde yazılmış eğitim klasiklerinin çevirileri tarihsel bir bakış açısıyla değerlendirdikten sonra, bunlardan sosyal bilgiler eğitimi açısından nasıl yararlanabiliriz? Sorusu yanıtlanmaya çalışılacaktır.

Genelde klasikler; edebiyat klasikleri, doğu klasikleri, batı klasikleri, Fransız klasikleri, şark-İslam klasikleri, Rus klasikleri, okul klasikleri, tarih klasikleri olarak adlandırılmaktadır. Esasen, eğitim alanına özgü bir tür olarak “eğitim klasiklerinden” söz edebiliriz. 1950’li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı’nın bu tür kitapları “Öğretmen Kitapları” olarak adlandırdığı da görülmektedir.

*Bahri ATA**

Türkiye’de Tercüme Faaliyetleri ve Eğitim Klasikleri

Bu kısımda Türkiye’de tercüme faaliyetlerinin gelişimi ve eğitim kitaplarının Türkçe’ye çevrilmesi üzerinde durulacaktır.

Osmanlı devletinde tercüme faaliyetlerinin eski bir geçmişi olmakla beraber, kurumsallaşma 19. yüzyılda başlamıştır. 23 Nisan 1821’de Tercüme Odası’nın açılması bir dönüm noktasıdır. Tercüme Odası’nı önce Ahmet Vefik Paşa’nın büyük babası Yahya Efendi sonra da Mühendishane hocası İshak Efendi yönetmiştir. Tercüme Odası, batı ile diplomatik ve ticari ilişkilerin geliştiği bir dönemde yabancı elçilerle görüşme yapmak, antlaşma metinlerini yazmak ve devlet memurlarının yetişmesini sağlamak için kuruldu. Böylece Babı-Âli tercümanlığı

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D. Öğretim Üyesi.

azınlıkların elinden de alınmış oluyordu. Tercüme Odası çalışanları batı tarzında kurulacak olan askeri okulların mevzuatlarını da Türkçe'ye çevirdiler (Tuncel, 1961:3). Daha sonra Osmanlı siyasi ve düşünce tarihine damgasını vuracak olan Âli Paşa, Fuad Paşa, Safvet Paşa, Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Sadık Rıfat Paşa, Âgâh Efendi, Ziya Paşa, Münif Efendi, Ethem Pertev Paşa buradan yetişmiştir (Kayaoğlu, 1998:27).

8 Temmuz 1851'de resmi açılış töreni yapılan Encümen-i Dâniş'in kuruluşu Osmanlı Devleti tarafından yürütülen tercüme faaliyetlerinde önemli bir aşamadır. Bu kurulun Dârülfünunda okutulacak ders kitaplarını hazırlamak ya da tercüme etmek gibi bir görevi de vardı.

Ahmet Kemal Paşa'nın ikinci defa Maarif-i Umumiye Nazırı (1865-1867) olduğu sırada Nezaret bünyesinde bir Tercüme Cemiyeti kurulmuş ve başkanlığına da Münif Efendi getirilmişti (Koçer, 1987:77). (2006:303) Cemiyet'in kuruluş tarihi 22 Temmuz 1865'tir (Birinci, 2006:303). Cemiyetin amacı, milletin menfaati icabı yabancı dilde yazılmış ilmi kitapları tercüme ettirmek suretiyle memlekete bu yeni ilim dallarını sokmaktır. Nizamnameye göre Meclis-i Maarif'e havale olunan kitap ve dergilere cemiyet bakacak ve de ödenecek tercüme ücretlerini tayin edecekti. Birinci'ye göre (2006:303), Tercüme Cemiyeti'nin pek uzun ömürlü olmaması ve en geç 1868 yazında kapanmıştır.

1 Eylül 1869'da yayımlanan Maarif-i Umumîye Nizamnamesi ile *Daire-i İlmiye* kurulmuş, okullar için gerekli kitap ve risalelerin tercüme edilmesi ve tercüme edilen eserleri onaylama görevi bu daireye verilmiştir.

Daha sonra 15 Mayıs 1870'de Meclis-i Kebir-i Maarif'in Daire-i Maarif tarafından bir Telif ve Tercüme Nizamnamesi (Matbaa-i Amire, 28 sayfa) hazırlanmıştır. Bu nizamname ile sıbyan mektepleri için ders kitabı yazdırma ve tercüme ettirme faaliyetinin çerçevesi çizilmiştir. 22 Temmuz 1870'te bu daire Tercüme Dairesi adını aldı. II. Abdülhamit döneminde 1879'da yapılan bir değişiklikle Telif ve Tercüme Dairesi

adıyla tekrar kurulmuş, Meclis-i Maarif Azası Şirvani Ahmet Hamdi Efendi, Telif ve Tercüme Dairesi reisliğine tayin edilmişti (Birinci, 2006:303; Kayaoğlu, 1998:149). II. Abdülhamit döneminde Mütercim Cemiyeti ve Mabeyn Mütercimliği dairesi ayrıca açılmıştır. 1881’de Telif ve Tercüme Dairesi kaldırılarak, yerine Encümen-i Teftiş ve Muayene Heyeti kurulmuş ve bu heyet bir sansür kurumu olarak görev yapmıştır (Kayaoğlu, 1998:156).

25 Şubat 1912 tarihli “Maarif-i Umumîye Nezareti Teşkilâtı Hakkında Nizamname” ile Maârif Meclisi yeniden yapılandırılmış, ilköğretim okulları için ders kitapları telif ve tercüme edebilmek amacıyla Meclis-i Maârife bağlı bir “*Telif ve Tercüme Heyeti*” kurulmuştur (Hayta ve Ünal, 2007: 30).

1914 yılında Ahmet Şükrü Bey’in Maarif Nazırlığı döneminde (1913-1917) “Telif ve Tercüme Dairesi” tekrar kurulmuş ve Telif ve Tercüme Kütüphanesi serisinden pek çok yayın çıkmıştır. Bu dairenin yayınladığı eserler arasında eğitimle ilgili olarak *Froebel ve Pestalozzi Usullerinde Terbiye ve Talim Dersleri*, Lefebvr’in *Terbiyevi Jimnastik Usûlü*, Irene Carre ve Roger Liquier’in *Mekteplere Mahsus İlm-i Terbiye-i Etfal* (çev. Necmeddin Sadık (Sadak), E. Schmidt’in *İlm-i Terbiye-i Etfal Nokta-i Nazarından El İşleri* (çev. Necmeddin Sadık (Sadak), Alfred Binet ve Dr. Simon’un *Çocuklarda Zekânın Mikyası Usulleri* (çev. İbrahim Alâeddin Gövsa), A. Rayant’ın *Terbiyeye Ait Tatbikatla Birlikte Rûhiyat Dersleri* (çev. Mehmet Ali Ayni) gibi eserler yer almaktadır (Kayaoğlu, 1998:161-180).

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Eylül 1916’da Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti’nin mecmuasında bu dairenin faaliyetlerini değerlendirmiştir. Bu dairenin, felsefeden, okul ders kitaplarına kadar yayınladığı ya da yayınlamak üzere olduğu 104’ün üzerinde eser listesi vardır. Daire şimdiye kadar, Salih Zeki’nin, Selim Sırrı Tarcan’ın, Ali Reşat’ın, Ali Ulvi’nin, Rıza Tevfik’in, Behire Hakkı Hanım’ın, Necmettin Sadak’ın, İbrahim Alâeddin’in, Seraceddin Bey’in, Faik Sabri Duran’ın, İhsan Şerif Saru’nun, Nafi Atuf Kansu’nun, Mahmut Cevad’ın, Fuad Köprü-

lû'nün, v.b. kişilerin telif eserlerini, çevirilerini ve okul kitaplarını yayımlamıştır. Eserlerin konuları, Felsefe, ahlâk, El İşleri, Türkçe, Tarih, Beden Eğitimi, Matematik, Fizik, Astronomi, Resim, Psikoloji, Kimya, Coğrafya ile ilgilidir. Bunlara ek olarak bitkilerle, yiyeceklerle, hayvancılıkla, ziraat, sanayi ile ilgili eserler de vardır. Baltacıoğlu'na göre bu listedeki eserler arasında eğitim kitaplarının sayısı sınırlıdır ve bunlar eski kitaplardır. Batı dillerinde meşhur eğitim eserlerinin Türkçe'ye çevrilmesi gerekir. Baltacıoğlu'na göre bunlar şu kişilerin eserleri olmalıdır; Rousseau'nun, Mme Necker de Saussure'nin, Herbert Spencer'in, William James'in, Guyau'nun, Wickersham'ın, Kant'ın, Montessori'nin, I.Cellerier'in, D. Rouston'un, Roberto Ardigó'nun, Herbart'ın kiler. Cumhuriyet döneminde bu eserlerin önemli bir kısmının Türkçe'ye çevrildiği görülmektedir.

1917 ve 1918'de Maârif-i Umûmiye Nezâreti'nin bir dairesi olarak Telif ve Tercüme Dairesi görülmektedir (Hayta ve Ünal, 2007: 47). 18 Ağustos 1919'da bu daire kaldırılmıştır (Kayaoğlu, 1998:195).

23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclis'i toplandıktan sonra, 4 Mayıs 1920 tarihinde kurulan Maarif Vekâleti'nde, Ders Program Heyeti oluşturulmuş, daha sonra bu heyet 1921 yılının başlarında "Telif ve Tercüme Encümeni'ne dönüştürülmüştür. 2 Nisan 1922'de Telif ve Tercüme Heyeti Talimatnamesi yayımlanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, 1 Mart 1923'te TBMM açış konuşmasının eğitim işleri ile ilgili kısmında Talim ve Terbiye Heyeti'nin düzenli olarak toplantılarına devam ettiğini ve 15 kadar kitabı telif ettirerek matbaaya verdiklerini belirtmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Talim ve Terbiye Dairesi kuruluncaya kadar Telif ve Tercüme Heyeti varlığını sürdürmüştür. Koçer'e göre, Telif ve Tercüme Heyeti, Cumhuriyet Dönemi'nde Talim ve Terbiye Dairesinin başlangıcıdır. 1926'da Telif ve Tercüme Heyeti lağvedilerek, yerine Talim ve Terbiye Dairesi kuruldu.

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim kitaplarının Türkçe'ye çevrilmesinde en üretken kişi olarak karşımıza Mustafa Rahmi Balaban çık-

maktadır. Bunda şüphesiz ki yurt dışında öğrenim görmesi, Fransızca, Almanca ve İngilizce dillerini bilmesi ve de Telif ve Tercüme Heyeti üyesi olması yatmaktadır. 4 Nisan 1923’ten 19 Mart 1924’e kadar bu görevini yürütmüştür (Şahin, 2005:12-13).

Mustafa Rahmi şöyle demektedir: “Bence bugün en önemli işlerden biri dünya eğitiminin ünlü eserlerini dilimize tercüme etmek olmalıdır. Bu eserler eğitim ordumuzun genç öğretmenlerine giriştikleri çetin savaşta en değerli kaynak olacaktır” (Akt. Şahin, 2005:13).

Mustafa Rahmi Balaban, Mustafa Şekip Tunç ve Avni Başman yaptıkları çevirilerle Cumhuriyet’in ilk yıllarında öğretmenlerimizin John Dewey ve William James’in görüşleri ile tanışmasını sağladılar. Dewey’nin eserleri daha kendisi 1924’te Türkiye’ye gelmeden önce çevrilmeye başlanmıştır. 1923’te Mustafa Rahmi Balaban, Dewey’nin bir kitabını *Çocuk ve Mektep* olarak çevirdi. 1924’te Avni Başman da Dewey’nin *Mektep ve Cemiyet* kitabını çevirdi. Her iki kitap, Matbaa-i Amire tarafından basıldı. Yine Mustafa Rahmi Balaban, 1923’te William James’in *Psikoloji’nin İlkeleri* adlı kitabını çevirdi. Aynı yılda Mustafa Şekip Tunç, William James’in *Psikoloji Üzerine Öğretmenlerle Konuşmalar* adlı eserini *Terbiye Musahabeleri* olarak çevirdi. 1931’de bu kitap yeni harflerle basıldı. 1934’te Mustafa Şekip, W. James’in *İtiyat Kanunları*, 1937’de *Ruhiyat Muhasebeleri* kitaplarını çevirdi.

Mustafa Rahmi Balaban’ın Montessori’den *Çocuklar Evi*, Robert Gaupp’tan *Çocuk Ruhiyatı*, Claparede’den *Çocuk Ruhiyatı ve Tecrübî Pedagoji*, Fritz İslers’den *Öksüzler Babası Pestalozzi* ve daha pek çok eseri Maarif Vekâleti Neşriyatı serisinden yayınlandı. İzmir Erkek Lisesi sosyoloji öğretmenliği sırasında da telif ve tercüme çalışmalarını devam ettirdi.

Cumhuriyet eğitim sisteminin kurulmasında büyük emeği geçmiş ve eğitim kitapları çevirileri yapmış diğer bir eğitimcimiz de Kazım Nami Duru’dur. Kazım Nami Duru’da F. Garcin’den *Froebel usûlüyle Çocukların Terbiyesi*, J. Payot’dan *Mektepte Ahlâk*, R. Gaston’dan *Tecrübî*

Pedagoji, Piaget'in *Okulda Kendi Kendine İdare* (Self goverment) eserlerini çevirdi.

Ülken'in de belirttiği üzere II. Meşrutiyetten sonra bir 10 yıl Türkiye'de bir kısım aydın Herbert Spencer'in düşüncelerini eğitim alanına uygulamaya çalıştılar (2001:95). Mehmet Münir* (Erteğün) Bey, ancak 1924'te Herbert Spencer'ın kitabını *Fikri, Ahlâki ve Bedeni Terbiye* adıyla eski Türkçe olarak yayımlanmıştır. Kayaoğlu'nun (1998:204) belirttiği gibi Hariciye'den Münir Erteğün 1921 yılının sonlarına doğru Maarif Vekâleti, Telif ve Tercüme Heyeti Azalığına getirilmişti.

Telif ve Tercüme Heyeti, 10 Mayıs 1925'te çeşitli bilim dallarına ilişkin çevrilecek 96 eserin listesini yayınladı (Kayaoğlu, 1998: 237). Bu listede W. James'in, Ribot'un, Claparede'nin, Binet'in, Piaget'in, Ferriere'nin eğitim ve psikolojiye ilişkin kitapları da yer almaktadır.

Hamdullah Suphi Tanrıöver'in ikinci Maarif Vekilliği dönemine (4.3.1925–19.12.1925) kadar Milli Hükümetler döneminde toplam 163 tane telif ve tercüme eseri, Vekâlet tarafından basıldı. Hamdullah Suphi de, Türk eğitiminin gelişmesi için yabancı ülkelerin eğitim alanında gösterdiği başarıları öğrenmemizi sağlayacak eserlerin çevrilmesi için bazı girişimlerde bulunmuştur (Başar, 2004:166).

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati döneminde 1926 İlkokul programına çok emeği geçmiş olan Avni Başman, 1928'de John Dewey'nin *Eğitim ve Demokrasi* kitabını çevirmiştir. Kitabın girişinde 1926 ilkokul programı mimarı ve Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı Mehmet Emin Erişirgil'in Dewey felsefesine ilişkin yazısı bulunmaktadır. Bu kitap, 1996'da Salih Otaran'ın girişimiyle günümüz Türkçe'sine kazandırılmıştır.

1926'da ilkokul programlarında toplu öğretim ve faal usûl anlayışlarının benimsenmesi ile birlikte bu konudaki çeviri kitapların sayısında bir artma olmuştur. 1926'da Leman Sadrettin, Hamaide'nin *Decroly*

* Mehmet Münir Bey'in "Erteğün" soyadını aldığını hocam Prof. Dr. Ali Birinci'den öğrendim. Kendine teşekkürü bir borç bilirim. B. Ata

usûlü adlı kitabını çevirdi. M. Baha’nın (1932) Decroly ve Boon’dan çevirdiği *Yenileştirilmiş Mektebe Doğru* kitabı bu çerçevede değerlendirilebilir. Yine M. Baha, Adolph Ferriere’nin *Faal Usûller ve Türkiye Mektepleri* kitabını bastırdı.

Ali Haydar Taner’in (1928) çevirdiği Grigori Petrof’un *Mefkûreci Muallim* Maarif Matbaası tarafından, *Beyaz Zambaklar Memleketinde kitabı* ise Hilmi Kitapevi tarafından yayımlanmış ve dönemin öğretmenleri üzerinde çok büyük etki bırakmıştır.

Dönemin aydınlarının Atatürk’ün “ilim tercüme ile olmaz” sözünü de akıldan çıkarmadan bu çevirileri yaptıkları anlaşılmaktadır. 1928’de Atatürk, Herbart George Wells’in *Cihan Tarihinin Umumi Hatları* gibi kitapların Türkçe’ye çevrilmesini bizzat istedi. 19/20 Ağustos 1932’de Yalova Köşkünde Akşam yemeğine davet edilen Şevket Aziz Kansu, hatıralarında Atatürk’ün bir sözüne işaret etmektedir. Atatürk, katılımcılara “ üniversite’de Doktor bey (Şevket Aziz Kansu)gibi birinci elden araştırma yapan profesörler görmek istiyorum.” demiştir.

Belkıs Halim Vassaf, 1934’te Dewey’nin bir kitabını *Terbiyede Ahlâk Prensipleri* olarak çevirdi. Aynı kitabı, A. Ferhan Oğuzkan 1995’te *Eğitimde Ahlâk İlkeleri* olarak tekrar bastırdı. 1937’de Hıfzırrahman Raşit Öymen, Booker Washington’un *İş Terbiye’si* adlı kitabını çevirdi. Yine aynı yıl Ed. Claparede’nin *Okul Çocuklarının Kabiliyetlerini Nasıl Teşhis Etmeli* (çev. H. Çerçel) adlı kitap Kültür Bakanlığı (1935–1941 arasında Milli Eğitim Bakanlığı bu ismi almıştır) ilkokul öğretmen kılavuzları serisinden çıkmıştır.

Sabri Esat Siyavuşgil, 1938’de Piaget’in kitaplarını Türkçe’ye çevirmiştir. Yine aynı tarihte Sadrettin Celal Antel, Dewey’nin bir kitabını *Yarının Mektepleri* adıyla çevirmiştir. 1939’da Sabri Esat Bey, Ankara Halkevi İdare Heyeti Tercüme Encümenine alınmıştır. Mustafa Rahmi Balaban, Kant’ın *Pedagoji Üzerine* adlı kitabını çevirmiştir.

1939’da I. Türk Neşriyat Kongresinde klasik eserlerin çevrilmesi gündeme gelmiş, Hasan Âli Yücel’in de konuya ilişkin duyarlılığın-

dan dolayı alınan kararlar bir an önce uygulamaya geçilmiştir. 19 Mayıs 1940'da Tercüme dergisinin ilk sayısı yayımlanmıştır. Hasan Âli Yücel, Milli Eğitim Bakanlığı sırasında Doğu ve Batı dillerinin klasiklerini Türkçe'ye çevirterek, devletçe yapılan en büyük çevirme hareketini başlatmıştır (Binbaşoğlu, 1982: 156). 23 Haziran 1941'de klasiklerin başına yazdığı önsözde "Bir milletin diğer milletler edebiyatını kendi dilinde daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi, zeka ve anlama kudretini o eserler nisbetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratması" demektedir (Akt. Binbaşoğlu, 1982:157). İhsan Sungu da Tercüme dergisinde yazdığı "Tercüme ve Renaissance" adlı makalesinde Avrupa'daki Rönesans hareketinin ortaya çıkışında; otoritenin boyunduruğundan ve Skolâstik uçurumdan kurtulmada ve bilimsel zihniyetin oluşmasında Batı'nın İslam dünyasından yaptığı çevirilerin önemini göstermeye çalışmıştır.

1940–1966 yılları arasında cilt sayısı 1247 olan 1120 eser kütüphanelerimizi zenginleştirmiştir (Kayaoğlu, 1998:306). 1940'lı yıllarda başlatılan bu tercüme faaliyeti ülkemizde daha çok edebiyat klasikleri teriminin yerleşmesini sağlamıştır.

Bu yıllarda kişisel girişim ya da İstanbul Muallimler Cemiyeti yayını olarak çıkan çevirileri de atlamamak gerekir. 1947'de Fuat Gündüzalp, Kerschensteiner'dan *İş Okulu'nu* çevirdi. Hakkı Rodop (1955), Pestalozzi'nin *Lienhard ve Gertrud* adlı kitabını Türkçe'ye çevirdi. Orhan Etker ve Baha Arıkan'ın, Dewey'den çevirdiği *Düşüncenin Terbiyesi: Nasıl Düşünürüz?* (1910) adlı kitabı İstanbul Muallimler Cemiyeti tarafından 1957'de yayımlanmıştır.

1950'li, 60'lı ve 70'li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı "Öğretmen Kitapları" serisi (93) çıkarmış ve öğretmenlerimizin pek çok telif ve tercüme eser ile karşılaşmasına aracı olmuştur. Bu tercüme faaliyeti 1914 ya da 1923'te yapılanlardan daha uzun bir dönemi kapsamış, eğitim klasikleri kütüphanesinin zenginleşmesine hizmet etmiştir.

Bu serinin ilk kitapları daha çok köyde eğitim ile ilgilidir. Bu yıllar-